
Kuvantamistutkimuksiin lähettäminen – ohjeita lähettäville lääkäreille

Kun potilas lähetetään Radiologian vastuualueelle tutkimuksiin ja/tai toimenpiteeseen, on seuraavat seikat otettava huomioon.

[Säteilylain \(859/2018\)](#) luvussa 13, pykälässä 113 on määritelty Lähetteen antavan lääkärin ja hammaslääkärin velvollisuudet. Tutkimukseen liittyvästä lääketieteellisen (säteily)altistuksen oikeutuksesta on tarkemmin luvun 13 pykälässä 109.

113 § Lähetteen antavan lääkärin ja hammaslääkärin velvollisuudet

Lähetteen antavan lääkärin ja hammaslääkärin on huolehdittava, että ennen tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon suorittamista:

- 1) hankitaan olennainen tieto aikaisemmista tutkimuksista, toimenpiteistä ja hoidoista;
- 2) lähetteessä annetaan säteilysuojelun optimointiin tarvittavat tiedot mukaan lukien tutkimus- tai hoitoidikaatio;
- 3) säteilylle altistuvalla henkilöllä tai muulla asianosaisella annetaan tieto tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon hyödyistä ja säteilyaltistuksen aiheuttamasta mahdollisesta terveyshaitasta.

Lähetteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin on osaltaan arvioitava tutkimuksesta, toimenpiteestä tai hoidosta aiheutuvan lääketieteellisen altistuksen oikeutus.

Lähetteen antavalla lääkärillä ja hammaslääkärillä on oltava käytössään tavanomaisia säteilylle altistavia tutkimuksia, toimenpiteitä ja hoitoja koskevat lähettämissuosituksien ja tietoa tutkimuksista, toimenpiteistä ja hoidoista aiheutuvista säteilyannoksista. Lähetteen antajan on tarvittaessa konsultoitava asiantuntijoita ennen lähetteen antamista.

109 § Lääketieteellisen altistuksen oikeutusarviointi

- Harkittaessa lääketieteellisen altistuksen oikeutusta arvioidaan yhtäältä säteilylle altistavasta tutkimuksesta, toimenpiteestä tai hoidosta odotettava hyöty, mukaan luettuna potilaalle tai oireettomalle henkilölle koituvat suora terveydellinen hyöty sekä yhteiskunnalle koituvat hyödyt, ja toisaalta altistuksesta näille mahdollisesti aiheutuva haitta.

- Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset oikeutusarvioinnin käytännön toimista.

Lisäksi säteilylain pykälässä 110 ohjeistetaan lääketieteellisestä altistuksesta erityistilanteissa ja pykälässä 111 oireettoman henkilön lääketieteellisestä altistuksesta.

Määräyksen ([STUK S/4/2019](#)) pykälässä 4 ohjeistetaan **sikiöön ja lapseen kohdistuvan lääketieteellisen altistuksen oikeutusarvioinnista**. Lähetettä tehdessä tulee ottaa seuraavia seikkoja huomioon:

- Lähettävän lääkärin tai hammaslääkärin on selvitettävä ennen lääketieteellistä altistusta aiheuttavaan tutkimukseen, toimenpiteeseen tai hoitoon lähettämistä hedelmällisessä iässä olevalta henkilöltä raskauden mahdollisuus. Selvitystä ei kuitenkaan tarvitse tehdä ennen hampaiston, pään ja kaulan alueen tai raajojen lääketieteellistä altistusta aiheuttavaa röntgentutkimusta tai -toimenpidettä, kun säteilyä ei kohdisteta lähelle vatsaa tai lantiota, eikä silloin kun lääketieteellinen altistus on perusteltu kiireellisenä potilaan hengen pelastamiseksi.
- Raskauden mahdollisuus on 1 momentissa määrätyn lisäksi varmistettava riittävän herkällä ja spesifisellä menetelmällä, jos kyseessä on:
 1. sädehoito
 2. suuren lääketieteellisen altistuksen sikiölle aiheuttava isotooppitutkimus
 3. tietokonetomografialla tai muulla suurta lääketieteellistä altistusta aiheuttavalla menetelmällä tehtävä vatsan tai lantion alueen röntgentutkimus tai -toimenpide
- Raskaana olevan henkilön tutkimuksesta, toimenpiteestä tai hoidosta sikiölle suurta lääketieteellistä altistusta aiheuttavan tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon oikeutusarvioinnissa on erityisesti harkittava lääketieteelliselle altistukselle vaihtoehtoisia lääketieteellisiä menetelmiä tai mahdollisuutta siirtää tutkimus, toimenpide tai hoito myöhempään ajankohtaan.
- **Edellä mainittua varovaisuutta tulee isotooppi- ja PET-tutkimuksen tapauksessa noudattaa myös, mikäli henkilö imettää lasta**, sillä näissä tutkimuksissa käytettävät isotoopit saattavat siirtyä äidinmaidosta lapseen.
- Radiologisissa tutkimuksissa käytettävät kontrasti-/varjoaineet eivät aiheuta tutkimukselle estettä, vaikka tutkittava imettäisikin lasta.
- Lapselle lääketieteellistä altistusta aiheuttavan tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon oikeutusarvioinnissa on erityisesti harkittava vaihtoehtoisia lääketieteellisiä menetelmiä tai mahdollisuutta siirtää tutkimus, toimenpide tai hoito myöhempään ajankohtaan.

Lähetteen / Tutkimuspyynnön sisältö

Lähetteen tulee sisältää tarvittavat tiedot tutkimuksen oikeutuksen arvioimiseksi ja sen optimaaliseksi toteuttamiseksi:

- Potilaan tunnistetiedot (lisäksi lähetteen vapaassa tekstiosassa mainitut tunnistetiedot, kuten ikä ja sukupuoli helpottavat varmistamaan lähetteen kuuluvan oikealle potilaalle)
- Tutkimuksen kiireellisyys (päivystys / ajanvaraus)
- Raajatutkimuksessa puolitieto
- Pyydettyyn tutkimukseen oleellisesti liittyvät potilaan esitiedot sekä statuslöydökset
- Tutkimuksen toteutuksen kannalta keskeiset aiemmat tutkimukset
- Potilaan erityistarpeet (esim. allergiat, diabetes, liikunta-/aistirajoitteet, tulkkaus)
- Kysymyksenasettelu ja työhypoteesi
- Halutut kuvantamistutkimukset (myös lähetteen vapaassa tekstiosassa erikseen mainiten)
- Mahdolliset kontraindikaatiot sekä tutkimuksen toteutuksessa huomioon otettavat tutkimus- tai potilaskohtaiset erityisvaatimukset
 - mahdollinen raskaus
 - esilääkkeen tarve
 - magneettitutkimuksissa kehonsisäiset vierasesineet ja implantit
- Tutkimuksen toivottu tekoajankohta / Kontrollitutkimukseen liitettävä tavoiteaika
- Lähetteen kirjoituspäivämäärä, kellonaika
- Vastuuhenkilö/lähetteen kirjoittaja, lähettävä yksikkö
- Vastausosoite, poikkeava laskutusosoite

Tutkimuspyynnön kiireellisyysluokitus

Päivystys: Päivystystutkimus on tutkimus, joka on suoritettava välittömästi potilaan tilan ja sen vaatiman välittömän hoidon vuoksi.

Ajanvaraus: Tutkimukselle on annettu aika ajanvarausjärjestelmän kautta.

Potilaan informointi ennen tutkimusta

Lähetteen tekijän tulee kertoa potilaalle tutkimuksesta indikaatioineen, arvioidusta säteilyannoksesta sekä mahdollisista riskeistä sekä miten / keneltä potilas saa lisätietoa ja tutkimuksen tulokset.

Muuta

Sopivan tutkimuksen valinnasta klinikko voi neuvotella radiologin kanssa. Samoin radiologi voi ottaa yhteyttä lähettävään lääkäriin ja neuvotella tutkimuksen oikeutuksesta ja sen korvaamisesta mahdollisesti muulla tutkimuksella.

[Ohjeita ammattilaisille](#) löytyy hoito-ohjeet.fi sivustolta.